

RÁKÓCZI DÓRA

Mediáció elméletben és gyakorlatban

*„Kerüld a pereskedést!
Törekedj a kompromisszumra, amikor csak lehetséges [...] ha papíron nyersz is, ténylegesen veszíteni fogsz!
Tiszteletdíjat, költségeket és időt.”
(Abraham Lincoln)*

Napjainkban egyre többet hallunk a témáról, sokan azonban még az évek óta szerzett tapasztalatok alapján sem tudják, mi is ez pontosan. A mediáció (magyarul közvetítés) speciális konfliktuskezelési módszer, amelynek lényege, hogy a két fél vitájában egy semleges harmadik fél (mediátor) jár közben.

Büntetőjogi alapja a tevékeny megbánás, amely negyedével csökkenti az igazságszolgáltatás költségeit, ráadásul nem kerül sor a drága intézeti fogva tartásra, megkíméli az elkövetőt a szabadságvesztés alatt kialakuló károsodásoktól, és közelebb hozza az állampolgárokat is.

A cikkben bemutatom, hogy a büntetőjogi szemléletek közül hogyan fejlődött a helyreállító igazságszolgáltatás és veszi át egyre jobban a megtorlás gondolatát mind hazánkban, mind Európa országaiban. Bemutatom, hogyan zajlik egy mediáció, miért előnyös a feleknek ezt az alternatívát választaniuk a hagyományos bírósági eljárás helyett, ha van rá jogszabályi lehetőség. Továbbá, hogy melyek azok a jövételi lehetőségek, amelyekre számítani lehet a megegyezés esetén. A téma precíz megismeréséhez több igazságügyi szolgálat mediációs eljárásán vettem részt, megkérdeztem mediátorokat, ügyészeket a mediációról, valamint kutatást végeztem 555 személy bevonásával, kérdőíves módszerrel. A válaszokból levont következtetések alapján megoldási lehetőségeket vázolok annak érdekében, hogy mindenki számára megismerhető legyen a közvetítői eljárás és annak gyakorlati jelentősége.

A mediáció kialakulása

A legkorábbi felfogás, a *megtorló* igazságszolgáltatási rendszer, az elkövető iránti társadalmi rosszallást fejezte ki. Legjobb megoldásnak azt tartották, ha elzárják az elkövetőket. Ezt a gondolatot idővel a megelőzés vagy rehabilitáció

váltotta fél, amely már a tettes személyét és személyes körülményeit is figyelembe vette. A megelőző igazságszolgáltatás elve a visszatartás egyfajta eszközének tekinti a büntetést, mivel képes megvalósítani speciál- és generálprevenációs célokat is.¹ Ennek hatására emelkedett a visszaesők száma, ezért szükség volt a helyreállító szemlélet meghonosodására, amely az eredeti állapot visszaállítására, a terhelt felelősségvállalására törekszik. Arra ösztönzi az elkövetőt, hogy jóvátegye hibáit, mégis érezzen szegényt az áldozat és a társadalom előtt. Nemcsak a megzavart jogbékét kell helyreállítani, hanem a félek közötti bizalomvesztést is ismételt bizalommá kell alakítani.² Ahhoz, hogy a mediáció mint alternatív szankció elterjedhessen, szemléletváltásra volt szükség. A resztoratív igazságszolgáltatás fogalmát sokan sokféleképpen fogalmazták meg. Végül az ENSZ a 2000. évi X. Bünmegelőzési Kongresszuson tűzte napirendre a kérdést³, jöllehet a bűncselekménnyel okozott kár jóvátételének előképei már 1889-ben megfogalmazódtak a Nemzetközi Büntetőjogi Egyesület kongresszusán. A modern jog nincs eléggé tekintettel a sértettet megillető reparációra, mivel a „bagatell” bűncselekmények esetén is kell biztosítani a jóvátételt, valamint a büntetés-végrehajtási fogság alatt szerzett keresményt is felhasználhatóvá kell tenni a kifizetésre.⁴ A gondolat nem teljesen új, hiszen jóvátételre már a kezdeti vérbosszú idején is sor került, ahol a sértett fél vagy a családja gyakorolt fizikai erőszakot az elkövető családján, a vagyoni válság fejében. Ezt a kompozíciót a magánszemélyek élete vagy testi épsége ellen elkövetett cselekmények esetén alkalmazták. Jelenleg egy egyensúlyi helyzet megteremtése a cél az áldozat és a terhelt között, ezért a helyreállító szemléletet tágabb értelemben az egész áldozatsegítésre kiterjesztjük. Görgényi Ilona felfogása szerint a resztoratív igazságszolgáltatás helyreállító, kárjóvátételi igazságszolgáltatást jelent. A büntető igazságszolgáltatás célja, hogy az emberek közötti biztonságot és békét garantálja, ezáltal „csökken az igazságszolgáltatásban a megtorló elem”⁵. Szűkebb értelemben csak a kárhelyreállító igaz-

1 A speciálpreveníció azt jelenti, hogy a büntetés az elkövetőt tartsa vissza a további bűncselekmény elkövetésétől; míg a generálpreveníció azt, hogy a társadalom tagjai ne kövessenek el bűncselekményeket.

2 Nagypál Szabolcs: A büntetőjogi közvetítés (mediáció) jogelmélete. *Iustum, Aequum, Salutare*, 2011/1., 16–19. o.

3 Görgényi Ilona: Kárjóvátétel a büntetőjogban, mediáció a büntetőügyekben. HVG-ORAC Kiadó, Budapest, 2006, 8. o.

4 Stephen Schafer: *Restitution to Victims of Crime*. Quadrangle Books, London–Chicago, 1960, pp. 9–10.

5 Iványi Klára: A büntető ügyekben alkalmazható közvetítő tevékenység bevezetésének tapasztalatai Magyarországon. Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium Országos Bünmegelőzési Bizottság, Budapest, 2008, 9–10. o.

ságszolgáltatás volna elfogadható, amelynek három fő típusát különböztetjük meg: a mediációt, a konferenciabeszélgetést és az ítélőköröket. Európában az elsőnek van gyakorlati jelentősége, míg az ítélőkörök Kanadában jellemzők. Hollandia és az Egyesült Királyság tett néhány kísérletet a konferenciabeszélgetés meghonosítására, de nem jártak kiemelkedő sikerrel.⁶ Az ítélőkör bevezetését hazánkban is szorgalmazzák. Néhány mediátornak lehetősége volt 2011-ben arra, hogy Belgiumba utazzon azért, hogy kanadai őslakos indiánoktól tanulják meg az ítélőkör technikáját, amelyet a Baranya megyei pártfogók is sikerrel alkalmaznak a hazai ügyekben.

Azon bűncselekmények esetén, amelyeknél az állam lemond a büntetőjogi igény érvényesítéséről,⁷ olyan megoldásokat kell találni, amelyek elősegítik a kiegyezést, a megnyugvást és a helyreállítást is, amikor is nagyobb figyelmet kapnak a felek, mint a hagyományos eljárásban.

Az Európa Tanács R(99) 19. számú ajánlása szerint mediációra akkor kerül sor, ha az áldozat és az elkövető szabad belátása alapján úgy dönt, hogy aktívan közreműködik a bűncselekmény következményeinek helyreállításában, és ehhez egy pártatlan harmadik személyt „hívnak” segítségül. Az eljárás során hangot adhatnak az érzelmeiknek, szemtől szembe beszélhetnek egymásnak a bűncselekmény előzményeiről és az általa okozott sérelmekről.

A konferencián részt vesznek segítők, támogatók, akár mind a két fél mellett, míg az ítélőkörökön az igazságszolgáltatás képviselői és a társadalom egyéb érintettjei is kifejtethetik a nézeteiket. Amikor a mediáció szót halljuk, egy új dologra gondolunk, pedig polgári és nemzetközi jogi ügyekben már jelentős gyakorlatunk van.⁸ A mediáció nem új keletű, hiszen a bűnözés is a civilizált társadalmakkal egyidős.⁹ A tradicionális társadalmakban a döntőbírói és a mediátori funkciók összekeveredtek.¹⁰ Az eljárás kiindulópontja, hogy „bűn nem maradhat büntetlenül”. Büntudatra vagy jóvátételre azonban senki nem kényszeríthető, de a rendszernek honorálnia kell, ha valaki képes vállalni tetteinek a következményét, az okozott kárt helyreállítani.

Az út a bűnhődéstől a megbánáson át vezet csak a megbocsátáshoz.¹¹

6 Görgényi Ilona: i. m. 40–47. o.

7 Makai Lajos: A tevékeny megbánás és a közvetítői eljárás. Rendészeti Szemle, 2007/9., 79. o.

8 Kertész Tibor: A büntetőügyekben alkalmazható közvetítői tevékenység gyakorlata és módszertani kérdései. Igazságügyi Bűnmegelőzési Bizottság, Budapest, 2008, 7. o.

9 Szelkó Éva Orsolya: A büntetőügyekben gyakorolt mediáció Magyarországon. Studia juvenum, 2009/1., 309. o.

10 Gyengéné Nagy Márta: Mediáció az igazságszolgáltatásban. Magyar Jog, 2009/11., 681. o.

11 Anthony R. Duff: Punishment, Communication and Community. Oxford University Press, 2001, pp. 109–112.

A 2007-es bevezetések azért gondolták hasznosnak, mert a terhelt nemcsak a védekezését adhatja elő, mint a bíróságon, hanem más érveket is felhozhat. Beláthatja, hogy egy rablás áldozatát egész havi megélhetésétől fosztotta meg, és a tette miatt börtönbe is kerülhet. Lehet, hogy ez nem rázza meg, de az is lehet, hogy kialakítja benne az eddigi életmódjának megváltoztatására irányuló szándékát.¹² A hagyományos igazságszolgáltatás az áldozat érdekeit nem veszi kellően figyelembe, többszörös sérelem éri őket, ráadásul a bíróság előtt a védelem hiánya a jellemző.¹³ A sértett itt viszont befolyásolhatja a jóvátétel módját, összegét, de megismerheti a másik fél álláspontját és a bűncselekmény elkövetésének okait. Ezáltal úgy tűnik, hogy a közvetítői eljárás a sértett kezébe igyekszik visszaadni a sérelmének orvoslására vonatkozó döntést.¹⁴

A mediáció fokozza a felek felelősségérzetét is. Lehetővé teszi, hogy megtalálják a számukra legmegfelelőbb megoldást. Mivel egyetértéssel jött létre, könnyebben lesz végrehajtható, és tartósabb eredmény várható.¹⁵ Megegyezés esetén mindkét fél nyer, nem lesznek vesztesek¹⁶ (táblázat).

Ujvári Ákos úgy véli, attól, hogy a tevékeny megbánás mind anyagi, mind eljárásjogi kérdéseket érint, még nem kellene az eljárásjogi kódexben is szabályozni.¹⁷ Véleményem szerint ez azért problémás, mert a közvetítői eljárás eljárásjogi szabályozásából nem derül ki egyértelműen, hogy nemcsak ügyészi szakban kerülhet rá sor, hanem a bíróság is elrendelheti, továbbá a büntetés végrehajtása alatt is alkalmazható. Habár utóbbinak Magyarországon még nincs túl nagy gyakorlata. Ettől függetlenül célszerű lenne egységes szabályozás kialakítása.

Az eljárás elrendelésére elsősorban az ügyészség jogosult. A jogszabályi feltételek fennállása esetén hivatalból, a sértett, a védő vagy a gyanúsított kérelmére, maximum hat hónapra függesztheti fel, és az ügyet közvetítői eljárásra utalja. Eredményeképpen megállapodás jöhet létre a felek között, amelynek hatására a tevékeny megbánás mint büntethetőséget megszüntető ok jelenik meg. Az ügyész az eljárást megszünteti, ha a megállapodás létrejött és az abban foglaltak teljesültek. Korlátlan enyhítésnek van helye, ha az ügyész vádat emel, mert a létrejött megállapodás teljesítését megkezdte, de büntethetősége nem szűnt meg, vagy nem teljesítette maradéktalanul a megállapodásban foglaltakat.

¹² Iványi Klára: i. m. 15. o.

¹³ Szelkó Éva Orsolya: i. m. 309. o.

¹⁴ Barabás A. Tünde: A mediáció jövője Magyarországon. *Ügyészek Lapja*, 2007/5., 17. o.

¹⁵ Gyengéné Nagy Márta: i. m. 682. o.

¹⁶ Freddie Strasser – Paul Randolph: *Mediáció a konfliktusmegoldás lélektani aspektusai*. Nyitott Könyvműhely Kiadó, Budapest, 2005, 90. o.

¹⁷ Ujvári Ákos: *A tevékeny megbánás*. *Ügyvédek Lapja*, 2008/1., 4–5. o.

Mediáció	Bírósági eljárás
a felek közös kérelmére, a másik fél hozzájárulásának megszerzése után	egyik fél kérelmére a másik fél részvételre kényszerül
a mediátort a felek választják	a bírót hivatalból jelölik ki
menetét a kialakult alternatív konfliktuskezelési módszer határozza meg	az eljárás menetét törvény határozza meg, amelyet szigorúan be kell tartani
célja, hogy a felek közösen oldják meg a konfliktust	célja a jog szolgáltatása
gyors, általában egy ülésen befejeződik	több tárgyalás van, a döntés elhúzódik
olcsó, az eljárási költségek alacsonyabbak	drágább, az eljárási költség összetett (illeték, szakértői díj, ügyvédi díj)
a folyamat a mediátor kezében van, de a felek jutnak el a megoldáshoz	a döntést a bíróság hozza, a felek megegyezését is a bíró irányítja, és ügyel a jogszabályok betartására
a jogi képviselő hallgatóként van jelen, legfeljebb tanácsokat adhat	az ügyvéd az eljárás aktív résztvevője
a döntés felelőssége a feleké	a döntés felelőssége a bíróságé
a megoldással mindkét fél elégedett	a megoldással az egyik fél vagy mindkettő elégedetlen

Ezekben az esetekben a bíróság a teljesítés megkezdését enyhítő körülményként értékeli. A halmazati büntetés eddig figyelmen kívül maradt, de 2012-től lehetőség van rá, hogy ezeket az elkövetéseket is mediáción bírálják el.

A mediáció a gyakorlatban

A közvetítői eljárás fogalma és törvényi szabályozása szerint az áldozat–elkövető vagy több fél vitájában a felek önkéntes beleegyezése alapján egy semleges harmadik fél, a közvetítő jár el. Az elkövető felelősségérzetét kell növelni, hogy elősegítsük visszailleszkedését a társadalomba. De szembenítenünk is kell azzal, hogy sérelmet, fájdalmat okozott a másik félnek.

A *terhelt* vagy közismertebb nevén az elkövető, ha a bűncselekményt beismerte, az eljáráshoz hozzájárult, akkor a bírósági út és a súlyosabb szankció elkerülése céljából van jelen. De a megegyezésig be kell látnia tettének a következményét, és azért felelősséget kell vállalnia.

Fiatalkorú terhelt esetén a törvényes képviselő jelenléte kötelező, de figyelni kell arra, hogy a képviselő a saját álláspontját mondja el, ne az elkövető helyett beszéljen.

Áldozat¹⁸ vagy sértett: „a bűncselekmény másik szereplője, az áldozat éppoly elégedetlen a hagyományos konfliktus megoldásban neki előírt interakciós partnerséggel, mint a tettes”¹⁹.

Mindazonáltal el kell különíteni a sértett és az áldozat fogalmát. Sértett (a büntetőeljárás törvény szerint), aki ellen a bűncselekmény irányul, például akit bántalmaztak, megloptak, tulajdonát megrongálták. Az áldozat ennél lehet szűkebb és tágabb kategória is, mert csak természetes személy lehet áldozat, de az is, akire nem irányultak ugyan a cselekvések, mégis kár érte, sérülést vagy erkölcsi hátrányt szenvedett.²⁰ Az ő hozzájárulása nem mindig egyértelmű. Sokan szeretnék, ha a bűncselekménnyel okozott kárt helyreállítanák, de sokan húzódoznak attól, hogy találkozniuk, beszélniük kell a terhelttel. A jogi képviselő bármelyik fél oldalán jelen lehet, őt azonban nem idézik, csak megfigyelőként van jelen, a titoktartási nyilatkozatot – a többi megfigyelőhöz hasonlóan – neki is alá kell írnia. Megfigyelői szerepét kitűnően érzékeltetheti a mediátor, ha a feleket közvetlenül maga mellé ülteti, az ügyvédek pedig távolabb.²¹ Megfigyelő bárki lehet, ha a felek hozzájárulnak a részvételéhez. Ha több sértett van, mindegyiknek hozzá kell járulnia a közvetítői eljáráshoz, de ha tizenöt sértett van, és közülük csak három ismert, nincs helye mediációnak.

A mediáció a „büntetőeljárásból ideiglenesen kiágazó” mediátor által vezetett folyamat.²²

A mediátor segít tisztázni a konfliktus természetét mindkét fél számára. Nem ő a kulcsfigura, de nélkülözhetetlen a szerepe. Az ügy körülményeiről véleményt nem alkot, nem ítélkezik a felek felett. A mediátor javaslatot nem ad, nem hoz döntést. Az eljárás folyamán több közvetítő is eljárhat, közülük vezető mediátort kell megnevezni. A megegyezésről a felek döntenek, a mediátor csak a folyamat irányításáért felel.

Európában a konferenciamódszer terjedt el, amelynek célja a konfliktuskezelés. Hazánkban az ügyek nagy részét az Igazságügyi Hivatal Pártfogói Felügyelői Szolgálatánál dolgozó pártfogók látják el, de működnek mediá-

18 Az áldozatkezelés feladatait már 1985-ben rögzítette az áldozatok Magna Chartájaként emlegetett 20/34. számú ENSZ-határozat.

19 Korinek László: Irányzatok a Kriminológiai gondolkodás fejlődéséhez. BM Kiadó, Budapest, 2001, 122. o.

20 Dombay Péter: Sértett vagy áldozat a vagyoni elleni bűncselekmények szenvedő alanya? Áldozatsegítés jelene és jövője. Pécsi Rendőrkapitányság, 2007, 12–13. o.

21 Freddie Strasser – Paul Randolph: i. m. 93. o.

22 Schweighardt Zsanett: A büntetőjogi mediáció alkalmazásának kezdeti tapasztalatai Magyarországon. Magyar Jog, 2010/3., 174. o.

torként ügyvédek is.²³ Körülbelül hetven pártfogó felügyelő és negyven ügyvéd mediátor van. A mediáció bevezetésekor azt gondolták, hogy mivel egy pártfogó felügyelő jár el, aki épp a bűnelkövetőhöz kapcsolódik, mert általában őt segíti a visszailleszkedésben, az áldozathoz csupán annyi köze van, hogy segíti a kárjövátétel vagy a bocsánatkérés megvalósulását. Attól féltek, hogy nem válik semlegessé.²⁴ De azóta bebizonyosodott, hogy képesek a feladatukat pártatlanul, lelkiismeretesen ellátni, mivel nem nyomoznak, nem ítélik meg, egyszerűen csak elősegítik a kommunikációt. A mediátorok képzésben részesülnek, ott megtanulják az egyes konfliktusokat kezelni. Ez a képzés igazán hasznos, mivel itt dől el, hogy ki az, akinek jó a kommunikációs és konfliktusmegoldó készsége. Ennek ellenére néhány országban nincs szakképesítéshez kötve a mediátor szerepének betöltése, elég, ha valaki bölcs és elég élettapasztalata van, ez azonban nem biztos, hogy elegendő egy büntetőügy elbírálásához. A mediátorképzésben meg kell felelni az alkalmassági és etikai követelményeknek, a mediátoroknak a társadalom valamennyi rétegét reprezentálniuk kell. Józan ítélőképességűnek kell lenniük, és mindig szem előtt kell tartaniuk, hogy a feleket emberi méltóságukban ne sértsék és hogy a nevelés ne megszegyenítés legyen.²⁵

A mediációs ülésnek hat fázisa van, norvég minta alapján. Ezek: bevezetés, az ülés megnyitása (a mediáció lényegének rövid ismertetése, alapelvek, időhatárok tisztázása), megszakítás nélküli idő (téma ismertetése; mindkét fél közbeszólás nélkül elmondhassa a történeteket, ahogyan ő megélte), eszmecsere, a megértés fejlesztése, a megállapodás kidolgozása, a megállapodás megírása, lezárás.²⁶ A jogi mediációs modellnek²⁷ éppen az a lényege, hogy a felek közvetlen légkörben, megnyugtató távolságba kerüljenek egymással, ahol a mediátor a pártatlanságát hangsúlyozva igyekszik közreműködni, hogy a felek vitája megállapodássá szelídüljön.

A mediációs eljárásan a mediátor bemutatkozik a feleknek, tájékoztatja őket arról, hogy miért lehetnek jelen a megbeszélésen (törvényi feltételek fennállása és önkéntes hozzájárulás), elmondja, hogy pártatlan, nem bírálja az ügynek, nem fog döntést hozni, mindössze a felek közötti kommunikációt segíti elő. A felek személyazonosságát ellenőrzi, a segítők és megfigyelők nevét feljegyezi. Tájékoztatja a feleket a megállapodás következményeiről, a ti-

23 Ügy menetmodell: 2008. július 1., 5. o.

24 Barabás A. Tünde: Mediáció: Új szerepek és feladatok az eljárásban. *Ügyészek Lapja*, 2005/3., 20. o.

25 Görgényi Ilona: i. m. 132. o.

26 Módszertani útmutató 41. o.

27 Nagy Márta: *Bírósági mediáció*. Bába Kiadó, Szeged, 2011, 38–40. o.

toktartási kötelezettségről, s hogy a megbeszélésen elhangzottak semmilyen másik eljárásban nem használhatók fel. Megkéri a feleket, hogy tisztelettel beszéljenek egymással, ne vágjanak egymás szavába, hallgassák végig egymást. A megbeszélésre maximum három óra van, de a közreműködésüktől függően ennél sokkal hamarabb is véget érhet. Előfordulhat a megbeszélésnek olyan része, amikor a felekkel külön akar beszélni, ezt nevezik különtárgyalásnak, amelyre a titoktartás szabályai ugyanúgy vonatkoznak. Megkérdezi, hogy szólíthatja-e a feleket a keresztnévükön. Mindezek után kezdődhet a megbeszélés.

Először mindig a sértettet kérdezi, hogy miért vannak itt, milyen bűncselekmény történt, azt hogyan élte meg. Majd a terhelt mondhatja el, hogy miért követte el az adott cselekményt. Ezután főként a terheltnek kell az érzelmeikről beszélniük, arról, hogyan érzik magukat ebben a helyzetben, milyen volna, ha a bíróságon lennének, megbánták-e a tettüket. Legtöbbjük szégyellte magát az adott szituációban, bár volt, akit nem különösebben viselt meg. A megbeszéléseken visszatérő kérdés a terhelt érzelmevilágának megismerése: Mit érzett, amikor elkövette? Mi a garancia, hogy többé nem követ el hasonló cselekményt? Milyen hatással volt az életére?

Ezen kívül rendszeresen megkérdezi a mediátor a terheltet, hogy tudják-e, mi a bűncselekmény neve, amely miatt itt ülnek. Az esetek kilencven százalékában nem tudják, ez valószínűleg a rendőrségi eljárás hibája, mivel a nyomozás alatt nem kap elég hangsúlyt, hogy az elkövetett tettek mi a büntetőjogi megnevezése, és ami még ennél is fontosabb (ha nincs mediáció, vagy nem teljesül a megállapodás), mi a bűncselekmény büntetési tétele.

A közvetítői kérdések arra irányulnak, hogy a terhelt a sértett előtt önként ismeri be, hogy hibázott, megkeresi a hiba okát, ez a későbbi jogkövető magatartás megszívleléséhez is vezethet.²⁸ Ha a terhelt bocsánatot kért, vagy legalább a felelősségét elismerte az ügyben, kezdődhet a megállapodás kidolgozása. Korábbi megállapodás nem köti a feleket, de továbbra is fenntarthatják, vagy egy új kidolgozására is sor kerülhet. A megegyezés arányos, ésszerű és önkéntes.²⁹ A sértett elmondja az igényét, hogyan szeretné megkapni a jóvátételt, a terheltet pedig megkérdezik, hogy képes-e ezt teljesíteni. Megállapodnak a teljesítés idejében, amelynek bele kell férnie az ügy felfüggesztésének időtartamába. A mediátor még egyszer elmondja a terheltnek, hogy milyen következményei lehetnek a nem teljesítésnek, majd a megbeszélteket írásba fog-

²⁸ Tóth Andrea Noémi: A közvetítői eljárás gyakorlati problémái. Debreceni Jogi Műhely, 2009. január. http://www.debrecenijogimuhely.hu/archivum/1_2009/a_kozvetitoi_eljaras_gyakorlati_problemai/
²⁹ Görögnyí Iлона: i. m. 183. o.

lalja. Ne feledjük, hogy minden egyes aprócska egyezség, békés gesztus vagy pillanat, amelyet a felek egymással töltenek, a dolgok elrendezéséhez vezet!³⁰ A megállapodás megírásának legfontosabb szempontja: tükrözze, hogy mindkét fél nyer a megállapodással (a sértett jóvátételt kap, a terhelt teljesítés esetén megszabadul a hagyományos bírósági úttól, és a büntetett előélet hátrányos jogkövetkezményeitől). Az átolvasás után a felek minden oldalon aláírják a megállapodást. A mediáció lezárásakor a mediátor megkéri a feleket, hogy a teljesítésről értesítsék, megismétli a megbeszélés legfontosabb sikereit, és megköszöni a feleknek a részvételt. Bármilyen legyen is egy mediáció végkimenetele, azaz születik-e egyezség vagy sem, a közvetítő feladata, hogy biztassa a feleket: a megtanult pozitív konfliktuskezelési megoldásokat alkalmazzák otthon is, és mindig emlékezzenek az elért eredményre.

A jóvátétel

A jóvátétel annyiféle lehet, ahányféle okozott kár létezik.³¹ A jóvátételnek a jogkövető magatartásra kell törekednie. A jóvátétel azonban nem elég. Ahogy a beismerő vallomásnak a bűnösségre is ki kell terjednie, úgy a megbeszélés során az anyagi jóvátételben való megegyezés sem elég, szükség van arra, hogy a terhelt megbánja a tettét, mert ez az egyetlen, ami arra vezethet, hogy a jövőben jogkövető magatartást tanúsítson.³² A nem teljesítés olyan következményekkel jár, mintha meg sem egyeztek volna. A jóvátételt a közösség békéjének és a társadalom biztonságának fennmaradásával érzük el. A bocsánatkérés több formája is megvalósulhat: ha kimondja, hogy bocsánatot kér; ha nem mondja ki, de sajnálja; vagy nem mondja ki, de a terhelt elismeri a felelősségét. A sértettnek azért is előny a mediáció, mert nem kell magánfélként fellépnie, mégis jóvátételt kaphat.³³

Azt gondolhatnánk, ritka eset, hogy a sértettek nem vagyoni jóvátételt válsztanak, ezzel szemben azonban 2008-ban megvizsgáltak háromszáz esetet, és kiderült, hogy százhetvenkilenc esetben a sértett megelégedett a bocsá-

³⁰ Barcy Magdolna – Szamos Erzsébet: „Mediare necesse est”. A mediáció technikái és társadalmi alkalmazása. Animula Kiadó, Budapest, 2002

³¹ Barabás A. Tünde: Börtön helyett egyezség: mediáció és más alternatív szankciók Európában. KJK-Kerszöv, Budapest, 2004, 91. o.

³² Tóth Andrea Noémi: i. m.

³³ Berkes György: Tevékeny megbánás és közvetítői eljárás, zaklatás és a büntető jogalkalmazást érintő más kérdések. Ügyvédek Lapja, 2008/5., 13. o.

natkérésrel.³⁴ Mégis gyakran lebecsüljük a pusztán bocsánatkérésrel végződő mediációt, pedig az őszinte, szívből jövő bocsánatkérés mögött megbánás áll.³⁵ Erre a fajta megbánásra nem csak a fiatalok képesek.

A megállapodások teljesülését a mediátor ellenőrzi. Előfordul, hogy az elkövető nem teljesíti az ígétét, ennek oka legtöbbször a rosszul felmért, szűkös anyagi helyzet, de gyakran időhúzás is előfordul.³⁶

Barabás A. Tünde szerint azért fogadták kétkedve a bevezetés hasznosságát, mert a lakosoknak nincs kellő ismerete a bűnözésről és az igazságszolgáltatásról, éppen ezért nem szívesen látták a változás szükségességét.³⁷ Idegen elemként hatott, de mivel a sértettnek kedvező, mert az őt ért kár teljesen megtérülhet, nem tanúként, hanem aktív félként vesz részt az eljárásban, és az elkövető is bocsánatot kér tőle, így az állami igazságszolgáltatásnak és a társadalomnak is hasznosnak bizonyult.³⁸

A közvetítői eljárásra utalást az első évben ötszázra becsülték, ehhez képest 2451 ügy volt, ebből 1569 még abban az évben lezárult. A vádemeléshez képest a mediációra utalt ügyek aránya így is csak 1,28 százalék. Ez a szám akkor elég magasnak tűnt, de elég csekély, ha a nyugat-európai országok adatait vizsgáljuk, hiszen ott tíz százalék körüli a mutató. Az elmúlt évek tapasztalata azonban bebizonyította, hogy a bevezetése jókora terhet vett le a „bíróságok válláról”, míg a közvetítői eljáráson részt vevő terheltekre is pozitív hatása volt.

Vélemények

A bevezetéssel kapcsolatban megkérdeztek bírót, ügyvédet, pszichológust, miként vélekednek a közvetítésről a pereskedés helyett. A bíró a családi ügyekben tartja kivitelezhetőnek, mert minél szorosabb a kapcsolat, annál inkább szükség van a megegyezésre, mintsem az egyik fél javára történő döntésnek.

Az ügyvéd éppen a mediátor pártatlanságában látta a siker kulcsát. Mivel két ügyfele is van, nem azonosulhat egyikkel sem oly módon, mint az ügyvéd az ügyfelével. A megállapodás pedig mindkét félnek azért jobb, mert ők fogadták el, belső meggyőződésből, nem pedig kényszerből kell teljesíteniük.

34 Iványi Klára: i. m. 87–92. o.

35 Kertész Tibor: i. m. 249. o.

36 Iványi Klára: i. m. 102–104. o.

37 Barabás A. Tünde (2007): i. m. 17–19. o.

38 Póka Rita: Gondolatok a tettes-áldozat mediáció hazai bevezetéséről. Magyar Jog, 2006/12., 751. o.

A pszichológus szerint is a pártatlanság a legfontosabb. Hiszen amikor a felek előadják a történetüket, mindegyikük azzal a céllal teszi, hogy megnyerje és a maga oldalára állítsa a mediátort. Ha ez nem sikerül, mert a közvetítő még mindig mindkét fél oldalán áll, akkor képesek lesznek a megállapodásra.

A kommunikációs szakértő szerint a mediátornak úgy kell a történetet visszaadnia a feleknek, hogy azok a saját igazukat hallják vissza, de mégis mindketten engedjenek belőle.³⁹

Ebből is látszik, hogy társadalmunk problémamegoldásának egyik legnagyobb hibája a megfelelő, békés kommunikáció hiánya.

A mediátorok a mentorrendszert tartották a legnagyobb segítségnek.

Kezdetben a felek sem voltak maradéktalanul elégedettek. Volt, aki részletesebb tájékoztatást szeretett volna, míg mások azt sérelmezték, hogy a megállapodás írásba foglalásának idejéig egy teremben kell várakozni az ellenérdekű féllel. Az évek alatt a problémákat mindenütt igyekeztek kiküszöbölni, az eredményes teljesítések számának tükrében jelentős sikerrel.

A mediáció emberséges, a méltóságot és a szabadságjogot juttatja érvényre, mivel a büntetés elmarad, ha a felek megegyeznek.⁴⁰ A németek épp ezért úgy vélik a mediáció nem más, mint „a jogért folytatott harc”.⁴¹

Az ügyvédek is tevékenykedhetnek mediátorként, de nehezen tudnak kibújni eredeti szerepükből, ily módon nehézséget okozott számukra, hogy a mediáció célja nem a győzelem, hanem a konfliktus megoldása. Mivel mind a sértett, mind a terhelt megértésre vágyik, és először csak a saját álláspontját tudja helyesnek és jónak értékelni, a megértő fél szerepét egy ügyvéd betöltheti, a mediátor viszont nem. Ezért az ügyvédet szövetségesként, a mediátort pártatlanként tartják számon. Az ügyvéd arra tesz ígéretet, hogy az ügyfeléért harcol, míg a mediátor ráébreszti a feleket, hogy nem egyetlen igazság van, hogy mindkét fél felelős a kialakult helyzetért.⁴² Volt, aki bevallozza, hogy ügyvédként nehéz egy új szerepben feltűnni, hiszen már hozzászoktak, hogy valamelyik fél mellett aktívan működnek közre.⁴³

³⁹ Eörsi Máttyás – Ábrahám Zita: Pereskedni rossz. Minerva Kiadó, Budapest, 2006, 189–223. o.

⁴⁰ Gulyás Géza: A mediáció, mint a kisebb súlyú büncselekmények kezelésének egyik lehetősége. *Ügyvédek Lapja*, 2005/2., 25. o.

⁴¹ Cristoph Althammer: A mediáció mint eljárási kötelezettség. *Magyar Jog*, 2008/3., 180. o.

⁴² Sipos Tünde: Konfliktuskezelés és mediáció ma Magyarországon vagy perkedvelő perkededők. *Könyvtári Figyelő*, 2009/3., 424. o.

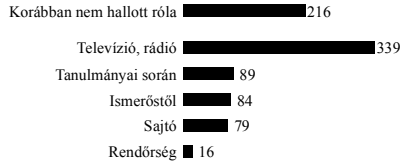
⁴³ Gyakorló ügyvédek véleménye: Mediáció büntetőügyekben. *Ügyvédek Lapja*, 2009/4., 8–14. o.

Megkérdeztem egy közvetítői eljárás elrendelésével foglalkozó ügyészt, milyen tapasztalatai vannak az eljárásról. Szerinte a mediáció nagy előnye, hogy alkalmazása az eljárásban részt vevő mindegyik félnek hasznos. A terhelt nem kerül bíróság elé, ezáltal nem kell súlyos büntetés kiszabása miatt büntetés-végrehajtási intézetben bűnhődnie. A sértett elkerüli az évekig tartó pereskedést, hogy az igényeit polgári úton érvényesítse, mivel a megegyezés hatására a vagyoni kártérítése akár hat hónap alatt is megtörténhet. A nyomozó hatóság munkája is csökken, mivel nem kell nyomoznia az ügyekben, mert a terhelt beismerő vallomást tesz. Végül, de nem utolsósorban, csökken a bírói munkateher is, mert a terhelt legtöbb esetben egyáltalán nem kerül a bíróság elé. A legtöbb feladat azonban emiatt éppen az ügyészekre hárul, ugyanis nekik egy adott ügyben többszörösen is kell intézkedniük: foglalkozniuk kell az ügygel az elrendeléskor, a megegyezés jóváhagyása után, illetve a teljesítéskor is ahelyett, hogy az ügyet vádemeléssel megküldenék a bíróságnak.

A nyugati országok főként olyan esetben támogatják a mediációt, amikor a felek ismerik egymást. Hazánkban is ez lehetne a legjobb megoldás, mert így a legegyszerűbb a megegyezés. *Tóth Andrea Noémi* szerint az eljárás nem igazán hasznos a közlekedési bűncselekmények esetén, hiszen ha a gondatlanságból elkövetett közúti baleset nyomán a sértett maradandó fogyatékos-ságot szenved, nem dolgozza fel a traumát könnyebben attól, hogy találkozik az elkövetővel. Ráadásul ez esetben hiányzik a személyesség a két fél között. Véleményem szerint ez sértettség, hiszen, ha a sértett nem képes feldolgozni a traumát, hogy súlyos sérülést szenvedett, valószínűleg nem is fogja a mediációt választani, mert sokkal inkább kívánja, hogy az elkövetőt bíróság előtt büntessék meg, hiszen így akár az is előfordulhat, hogy börtönbe kerül. Ha azonban a sértett nem megtorlaspárti, ráadásul a baleset után a tettes felkereste a kórházban, segítette a rehabilitációra való eljutásban, akkor ily módon rövidebb idő alatt, egyszerűbben juthat vagyoni kárának a megtérítéséhez. Azt gondolom azonban, hogy ehhez a mi társadalmunk még nem elég fejlett, mivel az állampolgárok többsége még mindig azon a véleményen van, hogyha neki szenvedést okozott a terhelt, akkor szenvedjen ő is, akár a büntetés-végrehajtási intézetben. Továbbá az is probléma, hogy az emberek nem igazán ismerik az eljárást. Ezért szükséges volna egy olyan fórum, amelyen mindenki megismerheti az érveket és ellenérveket a közvetítői eljárásról, és már gyermekkorban is inkább a konfliktus megoldására kellene törekedni, mintsem a büntetésre.

Mivel magam is keveset tudtam az eljárásról, főként annak gyakorlatáról, egy kérdőíves módszerrel megkérdeztem 555 különböző korú, foglalkozású,

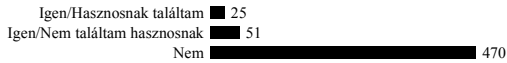
1. számú ábra
Hol hallott a mediációról?

iskolai végzettségű embert, nőket és férfiakat vegyesen, köztük joghallgatókat és más egyetemistákat, bírósági dolgozókat, mennyit tudnak és hogyan vélekednek a mediációról. A megkérdezettek közül 339-en válaszoltak igen-nel, arra a kérdésre, hogy hallottak-e egyáltalán a mediáció intézményéről, 216-an még nem (1. számú ábra).

Több válaszlehetőséget is megadtam azoknak a kitöltőknek, akik már hallottak róla. Legtöbbjük a televíziót adta meg válasznak, bár a további válaszok tükrében a televízió sem nyújtott számukra tökéletes információforrást. A kitöltők közül 89-en tanulmányaik során foglalkoztak a témával, de ez nem is meglepő, hiszen sok joghallgató számára is hozzáférhető volt a kérdőív. A legkisebb százalékban kaptak felvilágosítást a rendőrségtől, pedig elképzelhető, hogy az 555 megkérdezett közül többen voltak már bűncselekmény áldozatai, ráadásul a joghallgatók nagy része talán gyakorlaton is volt. A rendőrségi hiányosságot azonban az általam meglátogatott mediációk is megerősítik, mivel egyetlen esetben mondták a felek, hogy a rendőrség kellő tájékoztatást adott a közvetítői eljárásról, ez dicséretes és követendő példa lehetne. A kérdőív-kitöltés során arra nem volt alkalmam kitérni, hogy az alábbi adatok azért ennyire szignifikánsak, mert a kitöltők soha nem követtek el semmilyen bűncselekményt, és áldozatokká sem váltak; vagy azért, mert minden esetben a hagyományos bírósági útra volt csak lehetőségük. A kitöltők közül 479-en elképzelni sem tudják, hogyan is zajlik egy eljárás. Az a mindösszesen 76 ember, aki részt vett már ilyen eljáráson, túlnyomórészt hasznosnak tartja a lehetőséget, de így is akadnak olyanok, akik elégedetlenek az eljárással (2. számú ábra). Ennek azonban több oka is lehet. Elképzelhető, hogy nem a megfelelő felek találkoztak az eljárás során, ezért nem sikerült megállapodásra jutniuk; az is lehetséges, hogy akár sértettként, akár terheltként vettek részt az eljárásban, túl magas volt a jóvátétel összege, ezért nem került sor a teljesítésre.

2. számú ábra
**Vett-e már részt mediációs eljárásban?
 Ha igen, hasznosnak találta?**

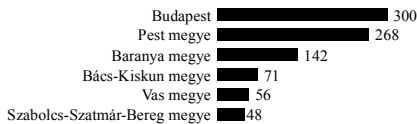
Arra a kérdésre, hogy mióta van lehetőség az eljárásra, a kérdőívet kitöltők fele tudta (jól jelölte) a helyes választ, miközben a többiek úgy gondolták, hogy már 1995 óta kerülhet sor közvetítői eljárásra, míg 123-an hitték azt, hogy egy új, 2010-ben bevezetett módszerről van szó (3. számú ábra). Ennek oka talán az, hogy kevés olyan fórum van, ahol a sikerekről lehet számolni a társadalom tagjainak.

3. számú ábra
Ön szerint mióta alkalmazzák hazánkban a büntetőjogi mediációt?

Hazánk főváros-központúsága miatt azt gondoltam, hogy a lakosságra jutó legtöbb ügyet éppen Budapesten mediálják, az Igazságügyi Hivatalnál tett látogatásom és egy kis adatgyűjtés után azonban kiderült, hogy Baranya megye a legnyitottabb a közvetítői eljárásra. A kérdőívkitöltők hozzám hasonlóan gondolkodtak, így a főváros és Pest megye „szerezte meg a legtöbb szavazatot” (4. számú ábra).

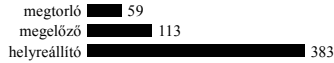
4. számú ábra
Ön szerint hol alkalmazzák leggyakrabban a büntetőjogi mediációt?

Annak ellenére, hogy az elmúlt években lehetett hallani információkat a témában, illetve hogy a kérdőív elején röviden leírtam a mediáció lényegét, a kitöltők közül sokan gondolták úgy, hogy a cél a megtorlás, vagy megelőzés (5. számú ábra).

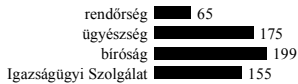
Az erre és a következő kérdésre adott válaszok alapján egyértelműen szükséges lenne, hogy a társadalom tagjait tájékoztassuk azokról a lehetőségekről, amelyeket egy bűncselekmény során alkalmazni lehet. Az állampol-

5. számú ábra
Ön szerint mely büntetőjogi szemléletbe sorolható a mediáció?

gárok a büntetőeljárást elsősorban a bírósághoz kötik (ebben jelen esetben igazuk is van, de sokkal csekélyebb számban rendeli el az eljárást a bíróság, mint az arra kifejezetten hivatott ügyészség). Százötvenötven ügy gondolták, hogy a számukra viszonylag új elemnek tűnő Igazságügyi Szolgálat az, amelyik megkezdi az eljárás lefolytatását. Bár kétségtelen, hogy jelentős szerepük van az ügy sikeres befejezésében, a jogszabályi feltételeknek való megfelelés megállapításában nem sok döntési joguk van (6. számú ábra).

6. számú ábra
Ön szerint ki rendeli el a mediációt?

A mediáció önkéntes folyamat, ha az egyik fél nem járul hozzá a megindításához, akkor nem indul meg a közvetítői eljárás.⁴⁴ Ezt azonban sokan nem tudják. Ezzel szemben a bíróságon kötelező a megjelenés. Ebből a hosszú éveken át berögződött elgondolásból kiindulva, sokan úgy gondolják, hogy ez a mediáción is így van (7. számú ábra). Az Egyesült Államokban és néhány európai országban valóban kötelező a mediáció, hazánkban azonban nem. Mégis nagyon sokan hiszik azt, hogy az eljárásból nem lehet kilépni. Talán ezért sem merik ezt választani a bíróság helyett, vagy kételkednek a hasznosságában.

7. számú ábra
Ön szerint kötelező a felek részvétele a mediációs eljárásban?

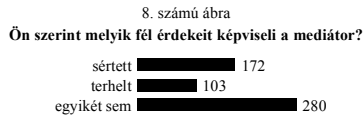

A bevezetés után nem sokkal a laikusok úgy gondolták, hogy a mediátor ítéletet mond a vitában.⁴⁵ Az általam megkérdezettek véleményének tükrében ez a gondolat az alkalmazás öt éve alatt sem sokat változott. Ugyanis szinte

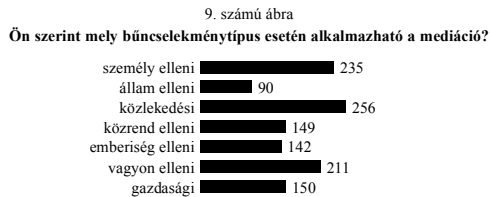
⁴⁴ Sipos Tünde: i. m. 423. o.

⁴⁵ Kiss Anna: A közvetítői eljárásról. In: Irk Ferenc (szerk.): Kriminológiai Tanulmányok, 43. OKRI, Budapest, 2006, 261. o.

ugyanannyian válaszolták azt, hogy a mediátor az egyik fél pártján áll, mint azt, hogy pártatlan. Elsősorban a sértett érdekeinek képviselésével azonosították a mediátort, de több mint százan vélték úgy, hogy a terhelten segíti (8. számú ábra).

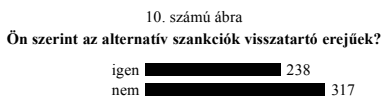
Annak ellenére, hogy a következő kérdésben végül a helyes válaszok „győztek”, mégis egyre nagyobb szükségét érzem annak, hogy az állampolgárokat tájékoztatni kell, hogy mely bűncselekmény milyen kategóriába sorolható, nem biztos ugyanis, hogyha most ugyanazt az 555 kitöltőt arról kérdezném, mit is jelent egy állam elleni vagy egy emberiség elleni bűncselekmény, tudnák rá a választ (9. számú ábra). Ez azért is volna fontos, mivel egy bizonyos szintű büntetőjogi ismeret hatására ismertté válhatnának az egyes bűncselekményi tényállások büntetési tételei is, ez pedig hozzájárulhatna a bűnözés visszaszorításához.

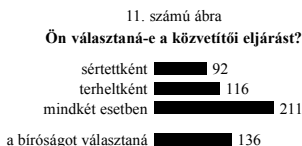
A legtöbben tudták, hogy a közlekedés elleni bűncselekmények esetén lehet alkalmazni, de ez elég nehéz, hiszen a baleset esetén a jármű mozgása és a személyi sérülés között okozati összefüggésnek is fenn kell állnia. Ráadásul ilyenkor az elkövető és az áldozat szerep nem különíthető el élesen, hiszen az elkövető is „csak” áldozat.⁴⁶ A válaszadók közül 289-en úgy gondolták, hogy hasznos volna, ha minden bűncselekménytípus esetén alkalmaznák a mediációt, 266-an azon a véleményen vannak, hogy nem vezet eredményre. Ha minden bűncselekménytípust ide veszünk, 289 kitöltő szándékos bűncselekmények elkövetői előtt is megnyitná a lehetőséget a mediációra, ez azonban

⁴⁶ Böröcz Károly – Rétiné Bachesz Beáta: A közlekedési balesetek szenvedő alanyainak kálváriája. Az áldozatsegítés jelene és jövője. Pécsi Rendőrkapitányság, 2007, 65. o.

nem jelentene kellő visszatartó erőt egy újabb bűnelkövetéstől (10. számú ábra). Nem szükséges tehát minden esetben egy alternatív szankció alkalmazása, mert a mediáció sem képes azt elérni, hogy a felek minden esetben jogkövető magatartást tanúsítsanak.

A kitöltők egyre több információhoz jutottak a mediációról, ezáltal egyre inkább hajlottak az alternatív lehetőségekre, hiszen ha a mediátort és a feleket is jellemzi az az empátia⁴⁷, hogy megértsék és elfogadják az elkövetéshez vezető okokat és a másik fél bocsánatkérését, akkor eredménnyel zárulhat az eljárás. Márpedig, ha a legtöbb állampolgárban megvan az a hajlam, hogy bűncselekmény esetén az egyszerűbb, olcsóbb és könnyebb megoldást válassza, még sikeresebben lesz alkalmazható a közvetítői eljárás (11. számú ábra).

A 11. számú ábrán egyértelműen látszik, hogy többen vannak azok, akik hajlandók lennének önként a mediáció mellett dönteni, habár még mindig jelentős azoknak a száma, akik a hagyományos, bírósági igazságszolgáltatásban bíznak. Azok közül, akik a mediációt választanák, többen terheltként szeretnék ezt az eljárást, hiszen valószínűleg tudják, hogy ezzel „megúszhatnák” akár a börtönbüntetést is. Biztató ugyanakkor, hogy kellő ismeret hiányában a sértetti oldal is jelentős számban döntene a bíróság helyett a megbeszélés mellett.

A kérdőív utolsó kérdése a kitöltők érdeklődésére irányult: kíváncsiak lennének-e egy riportra vagy tanulmányra a témában. A válaszok tükrében biztató eredményre jutottam (12. számú ábra).

Négyszáznolc embert érdekel, miként változott, változhat a megtorló szemlélet a – mindkét fél számára egyszerűbb – helyreállítás irányába. Sajná-

⁴⁷ Sipos Tünde: i. m. 423. o.

volna a társadalom tagjait tájékoztatni erről a már nem is annyira új lehetőségről, mivel bárki kerülhet ilyen helyzetbe, és egy bírósági tárgyaláson kiszabott szankció a terheltek egész életére kihathat. Nemcsak a társadalom tagjait mint a jövőben lehetséges elkövetőket és főként sértetteket kellene széles körű tájékoztatásban részesíteni, a jogi pályán dolgozóknak is szükséges volna előadásokat tartani, hogy megismerjék az okokat, miért is hasznos a közvetítés alkalmazása. Valószínűleg nem hozna eredményt, ha minden bűncselekmény esetén alkalmazható volna az eljárás, mivel a súlyos, szándékos bűncselekmény elkövetőire a büntetés nevelő hatása talán jobban hat a börtön falai között, de a mediációkon, amelyeken részt vettem, több fiataloknál terhelte is volt. A mediátor hozzájuk intézett kérdései nem voltak sértők, megalázók, mindazonáltal éppen elegendők a lelkiismeret „megszólalásához”. Egy kamaszt megkérdezni arról, hogyan érezte magát, amikor az édesanyja miatta sírt, vagy mit jelent számára az őszinteség, éppen eléggé megrázó, egyszersmind elgondolkodtató ahhoz, hogy a jövőben ne kövessen el újabb bűncselekményt. Fontos erősíteni a társadalom tagjaiban, hogy felelősök vagyunk a problémáinkért, és azokat képesek vagyunk önállóan megoldani, ami nemcsak jogunk, hanem kötelességünk is; ráadásul ehhez bizhatunk a másik félben is, akinek ugyanolyan fontos a probléma megoldása. Ha hazánk állampolgárai kellő tájékoztatás mellett megszívlelnék az Egyesült Államok egykori elnökének, *Wilson Woodrow*-nak a gondolatait, talán csökkenhetne a bírósági utat választók száma, és erősödne a békés megegyezés lehetőségére, valamint növekedne az egymásba vetett hit. *„Ha ökölrel támadsz rám, biztos lehetsz benne, hogy az én öklöm kétszer olyan gyors lesz, mint a tiéd. De ha azt mondom, üljünk le, és beszéljük meg a dolgokat, tisztázzuk a nézeteltéréseket, és ezek okát: rögtön kiderül, hogy tulajdonképpen nem is különbözik olyan nagyon a véleményünk, csak néhány pontban kell meg-egyeznünk, mert sokban máris egyetértünk. Ha tehát megvan bennünk az együttműködéshez szükséges türelem és őszinteség, semmi akadálya az együttműködésnek.”*

IRODALOM

Althammer, Cristoph: A mediáció mint eljárási kötelezettség. *Magyar Jog*, 2008/3.

Barabás A. Tünde: Börtön helyett egyezség: mediáció és más alternatív szankciók Európában. KJK-Kerszöv, Budapest, 2004

Barabás A. Tünde: Mediáció: Új szerepek és feladatok az eljárásban. *Ügyészek Lapja*, 2005/3.

Barabás A. Tünde: A mediáció jövője Magyarországon. *Ügyészek Lapja*, 2007/5.

- Barcy Magdolna – Szamos Erzsébet:** „Mediare necesse est”. A mediáció technikai és társadalmi alkalmazása. Animula Kiadó, Budapest, 2002
- Berkes György:** Tevékeny megbánás és közvetítői eljárás, zaklatás és a büntető jogalkalmazást érintő más kérdések. *Ügyvédek Lapja*, 2008/5.
- Böröcz Károly – Rétiné Bachesz Beáta:** A közlekedési balesetek szenvedő alanyainak kálváriája. Az áldozatsegítés jelene és jövője. Pécsi Rendőrkapitányság, 2007
- Dombay Péter:** Sértett vagy áldozat a vagyon elleni bűncselekmények szenvedő alanya? Áldozatsegítés jelene és jövője. Pécsi Rendőrkapitányság, 2007
- Duff, Anthony R.:** Punishment, Communication and Community. Oxford University Press, 2001
- Eörsi Máttyás – Ábrahám Zita:** Pereskedni rossz. Minerva Kiadó, Budapest, 2006
- Görgényi Iлона:** Kárjótétel a büntetőjogban, mediáció a büntetőügyekben. HVG-ORAC Kiadó, Budapest, 2006
- Gulyás Géza:** A mediáció, mint a kisebb súlyú bűncselekmények kezelésének egyik lehetősége. *Ügyvédek Lapja*, 2005/2.
- Gyengéné Nagy Márta:** Mediáció az igazságszolgáltatásban. *Magyar Jog*, 2009/11.
- Iványi Klára:** A büntető ügyekben alkalmazható közvetítői tevékenység bevezetésének tapasztalatai Magyarországon. Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium Országos Büntelmezési Bizottság, Budapest, 2008
- Kertész Tibor:** A büntetőügyekben alkalmazható közvetítői tevékenység gyakorlata és módszertani kérdései. Igazságügyi Büntelmezési Bizottság, Budapest, 2008
- Kertész Tibor:** Mediáció a gyakorlatban. Bibor Kiadó, Miskolc, 2010
- Kiss Anna:** A közvetítői eljárásról. In: **Irk Ferenc (szerk.):** Kriminológiai Tanulmányok, 43. OKRI, Budapest, 2006, 261. o.
- Korinek László:** Irányzatok a Kriminológiai gondolkodás fejlődéséhez. BM Kiadó, Budapest, 2001
- Makai Lajos:** A tevékeny megbánás és a közvetítői eljárás. *Rendészeti Szemle*, 2007/9.
- Nagy Márta:** Bíróági mediáció. Bába Kiadó, Szeged, 2011
- Nagypál Szabolcs:** A büntetőjogi közvetítés (mediáció) jogelmélete. *Iustum, Aequum, Salutare*, 2011/1.
- Póka Rita:** Gondolatok a tettes-áldozat mediáció hazai bevezetéséről. *Magyar Jog*, 2006/12.
- Schafer, Stephen:** Restitution to Victims of Crime. Quadrangle Books, London–Chicago, 1960
- Schweighardt Zsanett:** A büntetőjogi mediáció alkalmazásának kezdeti tapasztalatai Magyarországon. *Magyar Jog*, 2010/3.
- Sipos Tünde:** Konfliktuskezelés és mediáció ma Magyarországon vagy perkedvelő perkedők. *Könyvtári Figyelő*, 2009/3.

Strasser, Freddie – Randolph, Paul: Mediáció a konfliktusmegoldás lélektani aspektusai. Nyitott Könyvműhely Kiadó, Budapest, 2005

Szelkó Éva Orsolya: A büntetőügyekben gyakorolt mediáció Magyarországon. *Studia juvenum*, 2009/1.

Tóth Andrea Noémi: A közvetítői eljárás gyakorlati problémái. Debreceni Jogi Műhely, 2009. január.

http://www.debrecenijogimuhely.hu/archivum/1_2009/a_kozvetitoi_eljaras_gyakorlati_problemai/

Ujvári Ákos: A tevékeny megbánás. *Ügyvédek Lapja*, 2008/1.